

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO. 26 (3578) ●

● АЎТОРАК, 31 ЛІПЕНЯ, 2018

ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

**“Сябры”
ўшанавалі
сяброў**
Стар. 2

**Вянкі
ў Прыморскім
парку**
Стар. 5

**Сабрала
разам
нас любоў**
Стар. 7

ВАНДРОЎКІ

Жывапіс белых дарог

Нататкі з пленэрнай гістарычна-патрыятычнай экспедыцыі “Свяшчэнныя палі Расіі ды Беларусі ў малюнках дзяцей” Растоўскага-на-Доне творчага аб’яднання “Нашчадкі. XII – XXI стагоддзе” імя асветніка Кірылы Тураўскага

Прапаную ўвазе чытачоў сіслы дзённік (бо хіба ж усё раскажаш!..) пра экспедыцыю з Растова-на-Доне ў Беларусь, на маю Бацькаўшчыну. Дэвізам вандроўкі, што здзейснілі мы нядаўна з чатырма юнымі мастакамі на маім аўто, могуць быць такія словы: “Адкрыты Расію, Беларусь – пазнай гісторыю Айчыны!”

**Дзень першы. 30.06.2018 г.
Ігаравыя поле**

Як і належыць перад далёкай дарогай, сонечным ранкам рушылі мы па блаславенне да святара: у храм Святога мучаніка Іаана-воіна Растоўскага прыходу святога Георгія Перамога-носна. Настаяцель, пратаіярэй Валеры Валашчук – наш вялікі сябра, да таго ж мае беларускія родавыя карані. Ужо амаль 10 гадоў ён вельмі спрыяе плённай працы нашага гуртка юнага іканапісца “Абразок”. Айцец Валеры, раскажаў мне, вучыўся ў Бабруйскім мастацкім тэхнікуме, загім ў Жыровіцкай духоўнай семінары. Ужо святаром закончыў Мінскую духоўную Акадэмію, аспірантуру пры ёй ды стаў кандыдатам багаслоўя. Вось які наш суплямнік-святар Валеры!

Далей рух наш – на хутар Пагарэлаў: гэта Белакалітвінскі раён Растоўскай вобласці. У гэтых мясцінах і ёсць найпершае з вядомых у нашым часе ратнае поле

Удзельнікі экспедыцыі з Васіліем Лук’янавым (злева) ля помніка Баяну-Гусляру

продкаў. Паводле легенды, якая там у XII стагоддзі адбылася бітва войска князя Ігара з полаўцамі. Цяпер тут штогод праходзіць Каляскія чытанні, прысвечаныя літаратурнаму помніку “Слова аб палку Ігаравым”. Сустрэкаў нас “гаспадар” Ігаравыя поля Васілій Васільевіч Лук’янаў. Нам прыемна, і ганарымся мы, што на зямлі, дзе жывём, ёсць такое поле – таму і выбралі яго для пачатку першай нашай такой экспедыцыі. Там жа, на першым пленэры, Ліда Мязэра намалювала “Помнік Баяну-Гусляру” ў промнях вечаровага сонца. Марыя Чарнаштан зрабіла

малюнак галоўнага сімвала з раскрытай кнігай, а Мікіта Паяркаў паглядзеў на ўсё з гары ды адностраваў тэрыторыю Ігаравыя поля з паклонным крыжам панад ім.

Ужо 17-гадовая гісторыя ў майскіх Міжнародных фестываляў “Каляскія чытанні”, пад час якіх сёлета мясцовае Палац культуры і бібліятэка ўшанаваны імем беларускага асветніка Кірылы Тураўскага. У тым ёсць немалая заслуга і беларусаў Дона, таму мы з гонарам павезлі на Тураўшчыну мясцовую газету “Перекресток” з паведамленнем пра паездку. Вось і

сталі пабрацімамі хутар Пагарэлаў ды старажытны Тураў. Ёсць меркаванні, што й на беларускім Палессі, у тым ліку й на Баянавай зямлі ў княстве Тураўскім у XII стагоддзі збіраў князь Ігар сваю дружыну.

Вялікі дзякуй за цёплыя прыём нашай экспедыцыі жыхарам хутара Святане Краўцовай і Людзьміле Арэхавай, дырэктарцы школы, якія частавалі нас за вячэрэй казачкімі піражкамі з вішняй, а ўранні – катлетамі ды блінамі са смятанай. А таксама і за пуховыя пасцелі...

→ **Стар. 3**

НАШЫ

Мінск, Нью-Ёрк і Адэса

Фільм “Хрусталь” рэжысёркі Дар’і Жук, якая закончыла Гарвардскі ды Калумбійскі ўніверсітэты, атрымаў Гран-пры Адэскага кінафестывалю

“Цяпер дзячына жыве ў Нью-Ёрку і здымае аўтарскае кіно,” — пісалі пра яе два гады таму мае калегі. Але тады ў Дар’і не было яшчэ Гран-пры... Тым не менш журналіст Віктар Жук (ён, у прыватнасці, быў галоўным рэдактарам часопіса “Дело”), лепшым сваім творам яшчэ гадоў 15 таму называў дачку Дар’ю. Некаторыя, праўда, лічылі тое адно што прыгожымі словамі. Маці, журналістка Алена Малочка, таксама верыла ў дачку, хоць і тужыць па гэты час — бо тая жыве далёка.

Дар’я раскавала ў інтэрв’ю, які яна, вучаніца спецыялізаванай школы з Мінска, у 90-я гады паехала на год па абмене ў ЗША. Там ёй паралі прадоўжыць навучанне за акіянам, і беларуска трапіла вучыцца ў жаночы каледж: на поўную стыпендыю. Праўда, было Дар’і толькі 16, і яна яшчэ “кепка разумела, што такое жаночы каледж у ЗША”. Удакладнім: установа на 300 дзяўчат была “ў глушы”, у маленькім гарадку на Сярэднім Захадзе, адкуль да бліжэйшага горада — тры гадзіны на машыне. Але, як бачым, з часам яна “выбрала з вёскі, у якую трапіла”. Дапамаглі, казалі, вялікі амбіцыі, дапытлівы розум, якія ў яе — ад бацькоў.

Фільм “Хрусталь” Дар’я Жук зняла ў Беларусі, ён — пра жыццё ў нашай краіне ў 90-я гады.

Іван Іванаў

Новыя колеры Флер’янова

Іван Ждановіч

У другі ўжо раз гэтым летам прайшлі “Флер’яноўскія чытанні”

Пра тое, што сёлета на Ляхавіччыне пройдуць ужо другія “Флер’яноўскія чытанні”, я даведаўся спачатку ад сябра. Тэлефанаваў спецыяльна з Мінска, заспеў мяне ў роднай Яцкаўшчыне: на сенакосе. Бацькоўская сядзіба там патрабуе догляду, асабліва ўлетку, калі ў старым садзе пад яблынямі трава не тое што ў пояс — у мой рост. Мама б сказала на тое: хутка там ваўкі завуююць... У

першую палову адпачынку я й наводзіў парадак у садзе яшчэ татавай касой-літоўкай, слухачы вечарамі салаўёў, раствароучыся ў яцкаўскіх пахах, колерах, а таксама ўспамінах пра сваё вясковае маленства.

Крыху пазней у той жа дзень пазваніла на мабільнік і Вольга Пляшэвіч, дырэктарка Ляхавіцкай раённай цэнтральнай бібліятэчнай сістэмы, запрасіла на чытанні. Эх, а ў нас авіябілеты яшчэ на “Флер’яноўскі” дзень, 16 чэрвеня: ляцім з жонкай у Індыю, каб пры дапамозе тамгэйшай Аюрведы свае дошы ўраўнаважыць ды сіл набрацца. Дамовілі-

ся на будучыню, што абавязкова далучыцца да цікавага культурна-асветніцкага праекта землякоў. Згадалі, што з Ляхавіччыны родавыя карані такіх вядомых людзей, як пісьменнік Уладзімір Дамашэвіч, паэт і журналіст Леанід Пранчак, паэт і празаік Аляксей Бадак (цяпер ён — дырэктар выдавецтва “Мастацкая літаратура”), гісторык Віталь Скалабан, фотамайстар Яўген Коктыш, мастак Алег Карповіч. Нядаўнім часам, нагадаў я Вользе Анатолеўне, усё больш вядомай становіцца і творчасць удзельніца ваіны, фатографіка-самародка Пётрыка Таранды з вёскі Зарытава: пра

тое рупіцца ягоны плямянец Мікола Таранда, навуковец-біёлаг з Гродна і таксама ўраджэнец Зарытава. Зробленыя Пётрыкам у 50-70-я гады фотаздымкі ў некаторых знаўцаў выклікаюць асацыяцыі... з эстэтыкай фільмаў Федэрыка Феліні! З суседніх Жарабковіч, адкуль была й мая мама Вольга Рыгораўна Арэшка, родам вядомы антраполог і генетык, доктар біялагічных навук Аляксей Мікуліч: у 2005-м у Мінску пабачыла свет ягоная каштоўная кніга “Беларусы ў генетычнай прасторы. Антрапалагічны этнасу”. Жыве, працуе ў Кіеве выкладчыкам (на дзявятым

дзясятку гадоў!) Міхал Паўлавіч Ждановіч, з Яцкаўшчыны родам: кандыдат тэхнічных навук, дацэнт, “професар кафедры реконструкцыі аэропорту та автоспяхів Нацыянальнага авіяцыйнага ўніверсітэту”. З ягонаў сястрой Марусяй, дарэчы, мы й нядаўна гутарылі ля аўгалаўкі. Казалі, і яе сын Міша ў разумнага дзядзьку ўдаўся: займаецца цяпер бізнесам. → **Стар. 8**

ЖЫЦЦЁ СУПОЛАК

“Сябры” ўшанавалі сяброў

У Фондзе культуры Кабардзіна-Балкарскай Рэспублікі прайшла ўрачыстасць, што прысвячалася Дню Незалежнасці Беларусі

Галоўнае свята беларускай дзяржаўнасці актывісты, сябры Кабардзіна-Балкарскага грамадскага руху “За яднанне — “Сябры” адзначылі ў офісе Фонда культуры КБР. Мы ўшанавалі людзей, якія працуюць на карысць Беларусі ў нашай рэспубліцы, памяць пра тых, хто загінуў за яе свабоду, Незалежнасць. Мы згадвалі тых землякоў, якія сваёй працавітасцю, талентамі праславілі ды праслаўляюць Беларусь у свеце.

Адкрываючы ўрачыстасць, я нагадаў: і сёння ў свеце неспакойна, таму важна шанаваць духоўныя традыцыі продкаў, іх высокія маральныя прыныцы, каб спраўляцца з выклікамі часу. Імпрэзы ж, якія ладзіць беларуская суполка, спрыяюць таму, каб у жыцці людзей былі высокія мэты, ідэалы, каб было дзе правіць таленты, свае высакародныя папачуці.

У той дзень мы ўзнагароджвалі актывістаў руху падзячнымі лістамі, граматамі — для кожнага знайшліся адметныя цёплыя словы. Напрыклад, галоўны спецыяліст па працы з асабістым складам Упраўлення МУС па КБР Алена Чарнова ўшанавана граматай “за актыўную, шматгранную грамадска-папільную дзейнасць, скіраваную на развіццё грамадзянскай супольнасці, яе грамадскіх інстытутаў”. “Вы сваёй энергіяй, залатымі рукамі ды справамі даказалі людзям, што ў свеце ёсць дабро і павага, адказнасць і прыстойнасць, любоў і вернасць”, — гаворыцца ў дакуменце. Залічаны Шагемаў

ушанаваны “за вернасць прысязе і праўленую мужнасць па абароне канстытуцыйнага ладу”, Аляксандр Роголеў — “за пашырэнне беларускай культуры, мастацтва, звычайна, дасягненняў Беларусі ў Кабардзіна-Балкарскі”.

Мы адзначылі карпатлівую працу вядомых і за межамі КБР пошукавіка Ахмеда Нахушава ды ягоных дзяцей-памочнікаў. Гэта студэнтка 3-га курса Кабардзіна-Балкарскага ўніверсітэта Дыяна, вучаніца 7-га класа 3-й школы Баксана Арыяна, вучань 3-га класа той жа школы Інал (самы юны з узнагароджаных). Як распеваў галава сям’і, які ў свой час праходзіў вайсковую службу на тэрыторыі Беларусі, яму ўдалося адшукаць 112 імёнаў землякоў, якія ў час Вялікай Айчыннай былі ўшанаваны ардэнамі, медалямі, ды па розных прычынах іх не атрымалі. Многія з іх загінулі на беларускай зямлі. Цяпер дакументы на 97 з

Беларуская песня гучыць у Нальчыку

Павел Сідарук ушановвае пошукавіка Ахмеда Нахушава і яго дзяцей-памочнікаў

іх перададзены родным ва ўрачыстай абстаноўцы.

За бездакорную службу ў войску ды працу, скіраваную на захаванне гераічнага мінулага продкаў і ў сувязі са 100-годдзем Узброеных сіл медалём “100 гадоў Чырвонай арміі”, вырабленым па ініцыятыве КІПФ, ушанаваны жыхары КБР: кіраўнік арганізацыі “Ватан” туркаў-месхетлінаў Бекташ Ампашулін, кіраўнік рускай суполкі “Вече” Анатолій Кануннікаў, кіраўнік грузінскай суполкі “Рыоні” Анзор Лабжанидзе, кіраўнік асіянскай суполкі “Ныхас” Рамазан Суткоеў, атаман казачай абшчыны Юрый Шэретабітаў, актывісты руху Ахмед Нахушаў, Руслан Токаў.

Адзначаны і Кабардзіна-Балкарскі фонд культуры: за шматгадовую дзейнасць па ўмацаванні міжасобных стасункаў у полікультурным асяродку, развіццё культуры і культурнага

самаявулення прадстаўнікоў народаў рэспублікі, стварэнне ўмоў для пазнання іншых краін. Ушанаваны таксама іншыя нацыянальна-культурныя цэнтры, якія дзейнічаюць у рэспубліцы: украінскі “Дніпро”, армянскі “Ахбюр”, азербайджанскі “Азэры”, дагестанскі “Дагестан”, карэйскі “Самчэлі”, эстонскі “Кодума”, татарскі “Туган-тэл”, абхазскі “Абхазія”, а таксама міжнацыянальны грамадскі рух “Сплоченіе”.

Удзельнікі сустрэчы ў ходзе ўзнагароджання маглі паслухаць меладыйныя беларускія песні ў выкананні ансамбля “Каларыт”, якім кіруе Таццяна Чумакова. У завяршэнне актывісты суполкі “За яднанне — “Сябры” запрасілі ўсіх сяброў і гасцей урачыстасці за святочны стол.

Павел Сідарук, старшыня суполкі “За яднанне — “Сябры”, г. Нальчык

ЭНТУЗІЯСТЫ

Папльвём!

Два гады спатрэбілася рэканструктару Андрэю Блажэвічу на тое, каб збудаваць ладзю вікінгаў ды здзейсніць на ёй паход

Цяга да падарожжаў — невынішчальная ў беларусаў. Асабліва ж папулярныя ў нашым краі вандроўкі воднымі шляхамі: нагадаем, што ў Беларусі звыш 10 тысяч рэак ды азер. Сярод іх пачэснае месца займае Нёман, які ў старажытных летапісах называўся Хронасам. Даследчыкі гісторыі сцвярджаюць, што і па Нёмане калісьці праходзілі знакамітыя водныя шляхі “з варагаў у грэкі”. А што вікінгі ў нашых мясцінах бывалі — тут увогуле няма сумненняў. Таму й гродзенца Андрэя Блажэвіча лёгка зразумець: рамантык! Збудаваная ім паводле старадаўніх тэхналогій ладзья ўжо асвойваецца на нёманскай вадзе.

З некаторых публікацый у нэце вынікае: Андрэй узяў за аснову малую баявую ладзю, якую знайшлі на ўзбярэжжы Даніі. Гэта, нагадаем, нешта сярэдняе паміж рыбачкай лодкай і вялікім военным дракарам. Энтузіяст назваў свой карабель “Інгерт”, што значыць: пад аховой Бога. Рэканструктар змог разабрацца ў старадаўніх чарцяжах, знайшоў неабходныя матэрыялы, а галоўнае — здолеў увасобіць сваю мару ў рэальнасць. Журналістам прызнаўся, што было складана сумішчаць працу, сямейнае жыццё і будаўніцтва лодкі, але — ёсць 9-метровая ладзья!

У планах Андрэя Блажэвіча — паходзіць па Нёмане, дайсці да Балтыкі. Пакуль гэта толькі мары. Аднак мы й пішам пра гэты цікавы праект з надзеяй: а раптам некаму з прыбалтыйскіх беларусаў захочацца ў ім паўдзельнічаць! Андрэй плануе таксама ладзіць экскурсіі па Нёмане на сваім судне, удзельнічаць у рэканструктарскіх фестывалях.

Іван Ждановіч

А ЯК У ВАС?

Святкавалі – у малой зале

Традыцыйнае Купальскае свята ў Даўгаўпілсе прайшло... з аншлагам: бо ладзілася ў малой зале Дома Адзінства ў фармаце канцэрта

Як і ў мінулыя гады, ладзіў імпрэзу Цэнтр беларускай культуры. Увогуле ў Даўгаўпілсе да Купалля — асабліва павага: бо гэта ж адно з найстарэйшых святаў нашых продкаў. Таму і стала ў нас “Беларускае Купалле” традыцыйным і вельмі папулярным. Мянсялі хіба ягоныя фарматы: ад Купальскага прадстаўлення ў зале да свята-квэста ў парку Дубовіна. І заўсёды ўлаецца нам стварыць яркую, незабыўную атмасферу ўсеагульнага народнага гуляння. У сёлетнім пракце “БК” паўдзельнічалі як мясцовыя беларускія гурты, так і ансамбль народнай песні “На панадворку” з Беларусі: з горада Браслава. Так што, як ні дзіўна гучыць, але з аншлагам адшумела ў нас 6 ліпеня Купалле.

Вярнуцца ў залу, фарматам канцэрта “Беларускае Купалле” вымушана было, бо тэхнічна не выпадала нам зладзіць масавае вулічнае свята: у тыя дні ўся краіна жыла ў рэжыме Уселатвійскага свята песні й танцаў. Толькі напярэдні ноччу з Рыгі вярнуліся тры калектывы ЦБК, для якіх вялікім гонарам было паўдзельнічаць у так званай латвійскай культурнай алімпіядзе. Беларусі былі сотні тысяч гледачоў у святочным шэсці, на канцэрце ў тэатры Чэхава, на пляцоўках у Верманскім садзе. Пра тое й казала я, адкрываючы канцэрт “Беларускае Купалле”. Затым гучалі сардэчныя шыванні на адрас нашай суполкі “Уздым”: яна менавіта ў гэты дзень адзначыла 25-годдзе з дня заснавання. Святкаваць юбілей будзем і 8 верасня: у Дзень беларускай культуры. Нам прыемна было бачыць разам з намі на святочнай імпрэзе консулаў Беларусі ў Даўгаўпілсе Мікалая Раманкевіча (ён нядаўна заступіў на пасаду, звярнуўся з вітальным

словам да беларускай дыяспары і гасцей) ды Яўгенію Барткевіч.

А затым усіх захапіла Купальская праграма. Выступалі творчыя гурты ЦБК: ансамбль беларускай народнай песні “Купалінка”, танцавальны “Лянок”, вакальна-інструментальны “Пралескі”, харавая капэла “Спадчына”, тэатральная студыя “Паўлінка”. Дарэчы, “Купалінка”, “Паўлінка” ды “Пралескі” паказалі на сцэне яраз тую Купальскую праграму, з якой выступалі ў Рызе.

Уплынь канцэрта прыгожым вяночкам паклаўся й верш “Ты мая Купалінка...”, які прачытаў аўтар, Святаслаў Валодзька. Гэта цікавае асэнсаванне сімволікі свята, якое й праз гады сagraвае паэта: “Ты мая Купалінка, / А я твой Купаліш. / Мы касцёр каханья / Год каторы палім. // Што жадаць нам болей? / Нашы сны збыліся: / Нашы лёс і доля, / Як вянкі спляліся, // На жыццёвай плыні, / Як вянкі, сплеліся, / І Купальскай песняй — / Сэрцы заліліся”. Потым базрэы ан-

У Даўгаўпілсе выступае гурт “На панадворку” з Браслава

самбл народнай песні “На панадворку” прыўнёс у вырат свае песні, мелодыі. Усе падпявалі гасцям з Браслава, прыгупвалі, у далоні пляскалі, а некаторыя і ў скокі пускаліся: бо Купалле ж!

Можна было паўдзельнічаць у майстар-класах па вырабе лялек-абярэгаў, гліняных свістулек і шмат чаго іншага. Хораша працавалі браслаўскія рамесніцы Ларыса Дарафейчык ды Грына Высоцкая. Яшчэ майстры ад ЦБК паказвалі, як робіцца выцінанка. Таму многія гледачы

ўзялі з сабой у Купальскую ноч не толькі ўзнёслы святочны настрой, але й сувеніры, паштоўкі, зробленыя ўласнымі рукамі.

...А водараў, таямніцаў Купальскае ночы, калі па шырасці, трохі нам не хапала. Бо мы ж ведаем пра магію Купалля на прыродзе. Таму ў наступным годзе хочам вярнуцца на прыроду — хай сабе і ў гарадскі парк!

Жанна Рамановіч, кіраўніца Цэнтра беларускай культуры і суполкі “Уздым”, г. Даўгаўпілс

Жывапіс белых дарог

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Дзень другі. 1 ліпеня

Усю ноч на хутарыліў дождж, і ўранні. Калі ж ад'язджалі, то выліснула сонейка. Засвяціліся нібыта матчыным цяплом твары нашых новых знаёмых спадарынь. Яны расчуліліся ды ўслед махалі нам рукамі, нібыта зоркам, што на сэрце выступаюць. Нам былі прыемныя іх словы пажадання белай дарогі.

Рухаліся ўвесь дзень да вечара. Праехалі Паўлаўск, Варонеж, Задонск, Ялец — амаль 800 кіламетраў, пакуль не спыніліся ў прыдарожнай гасцініцы перад Багародзішчам, у Тульскай вобласці. Кулікова поле, з яким хацелі сустрэцца, было кіламетраў за 30, у правы бок ад нашай дарогі.

ное военное поражение, которое Орда потерпела от славян. А ВКЛ установило свой контроль над Украиной". Так што якраз нашы продкі паклалі добры пачатак славянскіх перамог! А ў верасні 1380-га "Залотая Орда потерпела сокрушительное поражение от московского войска на Куликовом поле. И если враг правивший ВКЛ Ягайла в той ситуации выступил союзником татар, то его братья Андрей Ольгердович и Дмитрий Ольгердович со своими отрядами пришли на помощь московскому князю Дмитрию Ивановичу. Более того, когда будущий князь Донской колебался, стоит ли переходить Дон, именно литовские князья настояли на переправе. По мнению Ольгердовичей, именно так следо-

Мемарыяльнага комплексу "Кулікова поле". Алэг Уронскі — сапраўдны вучоны: доктар гістарычных навук, прафесар, да таго ж вельмі душэўны, шчыры чалавек. Сфатаграфаваліся з ім на памяць. Яго вельмі зацікавіла наша экспедыцыя, нават прапанаваў нам равары, каб даехаць да самога поля, дзе адбылася галоўная бітва. Ды нас падціскаў час. І яшчэ трэба было аглядзець музей, які, хоць і пра даўніну, але ж увесь напунены сучаснымі тэхналогіямі. Мы быццам на машыне часу перанесліся ў тую старажытнасць. Бо ўсё было вельмі натуральным, ды з гука-светлавымі эфектамі. А ўрэшце мы з агляднай пляцоўкі ўбачылі, як на далоні, трохі воддаль і само тое месца бітвы.

Дзень чацвёрты. 3 ліпеня. Барадзінскае поле

Раніцай як заспявалі пеўні ў наваколлі "Маріі", то мы і ўсхапіліся: быццам баяліся куды спазніцца. Ноччу вакол вандравалі навалніцы са сполахамі бліскавіц, і пагрымвала добра. Па Барадзінскім нашым настроі скроз сон здавалася: то гарматы батарэі генерала Раеўскага гухалі па французах. А ўранку мы ўскочылі як па камандзе, зрабілі кароткую зарадку, памылі твары, зубы пачысцілі. Трэба ж быць пры парадзе, калі ідзеш на такую сустрэчу. Кажуць, там, на полі, адных помнікаў з паўсотні. Мне было прыемна пазіраць, як адказна, з хваляваннем сябры мае малодшыя збіраліся на сустрэчу са слаўным мінулым Айчыны. Барадзіно... Адно слова — і ўжо быццам чуеш пошчак палкавых барабанаў. Дарэчы, у гэты дзень, 3 ліпеня, Беларусь мая святкавала Дзень Незалежнасці, таксама ж быў вялікі парад у Мінску.

Спыніліся мы ля музейнай адміністрацыі, ля вялікай карты помнікаў Мемарыялу. Па небе вандравалі белыя аблокі ўперамешку з сінімі ды чорнымі хмарами. Сонца часам пранізвала бліскучымі праменьнямі, быццам казакімі пікамі, ранішні прастор Барадзінскіх краявідаў. Такая пагода, падказаў жацьцёвы досвед, вельмі дарэчы для мастакоў. Таму мы хутка прыкінулі, куды рушыць. А трэба была зрабіць малюнак помнікаў Данскім казакам, якія аддалены ад цэнтра поля з галоўным помнікам: ён трохі нагадвае купальным навершам слуп-стэлу на Чырвонай горцы Кулікова поля. Галоўны Барадзінскі помнік малявала Ліда, помнік казацкаму лейб-гвардыі імператарскаму палку генерала Уварова — Мікіта, помнік атаману Платыву — Марыя. А Даніла Банцэвіч, мой унук, майстар прыкладнага жанру, збіраў свае ўражанні, неабходную інфармацыю ў наш музей, дапамагаў мне па ўсіх арганізацыйных справах.

Цёплай была сустрэча з дырэктарам Мемарыяльнага комплексу Ігарам Карнеевым. Ён уручыў нам дыплом і сертыфікат на зямлю з Барадзінскага поля. Мы для свайго музея набралі трохі зямлі з усіх ратных палёў. Акрамя таго, рабілі агульны букет з палыяных кветак і траў. Затым аглядзелі музей, дзе шмат рэчаў з мінулага: нават сапраўдны павозка фельдмаршала Кутузава стаіць.

Варта згадаць, што яямала і нашых продкаў-беларусаў паўдзельнічала ў Барадзінскай бітве: бо, як вядома, пасля трох падзелаў Рэчы Паспалітай (1772, 1793, 1795) тэрыторыі, што належалі сучаснай Беларусі, аказаліся інкарпавааны ў склад Расійскай імперыі. Скажам, даследчык радавадаў Анатоль

На пленэры

Статкевіч-Чабаганаў пісаў: ажно шасцёра сыноў магілёўскага шляхціца Гаўрылы Казановіча праславіліся ў ратных справах у Айчынай вайне 1812 года. На Барадзінскім полі вызначыліся Аляксей ды Гілары Казановічы: абодва былі ўдастоены залатой зброі. Паколькі ж у той бітве Гілары праліў кроў, то яго імя навечна выбіта на памятнай дошцы, што ўстаноўлена ў храме Хрыста Збавіцеля ў Маскве.

Пасля абеду мы прадоўжылі рух у Мінскім напрамку. Пад вечар перасяклі мяжу Расіі ды Беларусі. Трэба была шукаць начле, і мы трымалі курс на самае надзейнае, як па мне, месца: вёску Гошк Салігорскага раёна, дзе прайшло маё дзяцтва. Там кожная хата па гэты час гасіям рада. Калі мы нарэшце — у дзве гадзіны ночы! — падкацілі да варотаў пры хаце маёй радні, то заўважылі: ані варотцы, ні вароты не замкнутыя. Так па гэты час прыната ў беларускай глыбінцы: чалавек чалавека не баіцца.

На стук у вакенца выйшаў да нас гаспадар Віталь Ермаковіч — сярэдняга ўзросту, каранасты. Узрадаваўся, кінуўся да мяне з абдымкамі: "Ой, якая радасць! Дзядзюхна Ладзкая прыехаў, ды з сябрамі! Дык заходзьце-заходзьце, госцейкі дарэгі!" А сябры мае малодшыя толькі здзіўлена пераглядваліся.

Калі мы зайшлі ў хату, Віталь, быццам апраўдваючыся, развёў рукамі: "Выбчайце, госцейкі: жонка ў раён паехала, дачку предаваць. То зараз пашукаю што паесці, ды й спаць ляжаць". Ад позняй вярчэры мы наадрэз адмовіліся, бо па дарозе перакусвалі. А спаць усім хацелася так, што як бы не мая рупнасць, то й бухнуліся б усё ў ложка як ёсць, у верхній вопратцы. Але ж старанна быў падабраны склад экспедыцыі, пастаўлены паходныя патрабаванні: каб ніякага нямца! І трэба такі аддаць маім сябрам належнае: цягам усёй экспедыцыі — а праехалі мы больш за 5000 кіламетраў за 15 дзён! — усё стойка трымаліся, добра памятаючы пра сваю высокую місію.

Заканчэнне будзе.

Уладзімір Банцэвіч, кіраўнік экспедыцыі, старшыня Саюза беларусаў Дона, сябар Саюза мастакоў Расіі

Юныя мастакі на Куліковым полі

Дзень трэці. 2 ліпеня. Кулікова поле

Нарэшце мы на месца. Там, ля музея, гісторыя быццам прабіваецца з зямлі, з цемры вякоў пікамі рускай старажытнай зброі. А на Чырвоным пагорку — велічэзны, чорнага чыгуны фігурны слуп-стэла з залатым навершам купальнай формы. Гэты, галоўны помнік Кулікова поля, потым намаляваў Мікіта. Далей, на Манастыршчыне, кіламетраў за 6 ад музея, Марыя з Лідай малявалі помнік Дзмітрыю Данскому ў царквы Раства Прасвятой Багародзіцы. Непадалёк там рэчка Няправда зліваецца з Донам, так што мы — у самых яго вярхоўях, амаль што ля вытокаў. Мне згадалася, што і нашы продкі-беларусы ваявалі ды гінулі на Куліковым полі. (Пра тое піша гісторык і журналіст Юры Глушакоў — глядзіце тэкст у нэце "Как белорусские князья Москву защищали". Вядома ж, гаварыць пра тагачасную Беларусь не выпадае, але ж аўтар слухна заўважае, што на той час "главным вызовом для обоих государств — литовско-белорусского ВКЛ и русско-московского ВКМ — была Золотая Орда. Именно ей они платили дань — "ордынский выход", ее хищные отряды совершали опустошительные набеги на наши земли". Там жа згадаецца, што яшчэ ў 1362 годзе князь ВКЛ Альгерд у бітве на Сініх Водах "разгромил татарских султанов Подолья Кутлубаха и Качибая, их союзника Дмитрия, правителя православного греко-гото-аланского княжества Феодоро, и крымских татар. Это было первое круп-

Мастачкі Марыя Чарнаштан і Лідзія Мязьра

вало поступить, чтобы удержать войско от бегства: так поступил Александр Невский, перед тем как разгромить шведов на Неве. Был и еще один аргумент в пользу наступательной тактики: необходимо было во что бы то ни стало упредить соединение войска Мамай с Ягайлом. По одной из летописей, во главе полка правой руки на Куликовом поле также стоял князь Глеб Друцкий. Отряды белорусских князей из Полоцка, Брянска, воины из Стародубского княжества и других мест сражались в передовом полку, который понес самые страшные потери. В Куликовой битве только из числа знатных воинов, как сообщает летопись, пало 30 "литовских панов" — Рэд.)

Помніцца нам і сустрэча з дырэктарам

Рушылі ў Мажайск: хацелі трапіць туды да цямна. Гэта геаграфічна непадалёку ад Барадзінскага поля. Калі б паслухалі бывалых людзей, то хутчэй было б, а навігатар павёў аж на МКАД, пад Маскву. Так што ў Мажайск прыехалі позна вечарам. Там навігатар такі "высачыў" гасцінцу "Марыя", дзе й заначавалі.

Даніла Банцэвіч. Паход Ігара. Разьба па дрэве

ТВОРЧЫЯ ЛЮДЗІ

Душа пакуль спявае – маладая!

Творчасць кампазітара Ігара Лучанка ды паэта Уладзіміра Карызны натхніла беларусаў Даўгаўпілса на правядзенне лірычна-песеннай вечарыны ў Беларускім Доме: з нагоды іх юбілеяў

Сёлетняя юбілей знакамiтых творцаў, палiчылі мы, гэта ж добрая нагода для чарговай iмпрэзы. Створаныя iмi песнi гучаць па ўсiм свеце, найчасцей — у беларускiх асяродках. То варта слынных творцаў ушанаваць! 12 чэрвеня 2018 года ў Даўгаўпiлскiм Цэнтры беларускай культуры мы зладзiлi вечарыну “Мелодыя душы”. Яна прысвячалася 80-м угодкам Ігара Лучанка (нарэдзiўся 6 жнiўня ў Мiнску) і Уладзіміра Карызны (нарэдзiўся 25 мая ў вёсцы Закружка Мiнскага раёна).

Ігар Лучанок

На вечарыне “Мелодыя душы” ў Даўгаўпілсе

Уладзімір Карызна

Гледачоў сабралася шмат. Мы згадалі, што Ігар Лучанок — гэта наш беларускі кампазітар, які ўзяў такую вышыню ў творчасці, якую пакуль ніхто, пэўна, і не перасягнуў. Для музыкі народнага артыста СССР і Беларусі Ігара Лучанка няма межаў. Сусветна вядомыя песні “Алеся”, “Вераніка”, “Спадчына”, “Мой родны кут”, “Полька беларуская”, “Майскі вальс”, Пiсьмо з 45-га”, “Жураўлі на Палесе ляцяць” і шмат iншых — яго надзейныя вiзiткі.

Казалі мы таксама, што Уладзімір Карызна — вя-

домы беларускі паэт, перакладчык, журналіст, лаўрэат Дзяржпрэміі Беларусі (1996), заслужаны дзеяч культуры Беларусі (2008), лаўрэат Літаратурнай прэміі “Залаты купiдон” (2007). Лепшыя беларускія кампазітары Юры Семяняка, Яўген Глебаў, Ігар Лучанок, Дзмітрый Смольскі, Леанiд Захлеўны, Эдуард Ханок, Уладзімір Карызна-малодшы ды iншыя напісалi больш за 200 прыгожых песень на яго вершы. Да таго ж Уладзімір Карызна вядомы

як адзiн з аўтараў сучаснага Дзяржаўнага гiмна Беларусі.

Адкрываючы вечарыну “Мелодыя душы”, кіраўніца ЦБК і старшыня Беларускага культурна-асветніцкага таварыства “Уздым” Жанна Раманоўская падкрэслiла: так музычна-песенна завяршаецца плённа праца нашых калектываў за год. Сёлета выступалі яны не толькі ў Даўгаўпiлсе, але й за яго межамі. А да лучанкоўска-карызнаўскай вечарыны падрыхтавалі артысты песні, вершы, да якіх спрычыніліся юбіляры.

Вядучая Галiна Сантоцкая знаёмiла ўсiх з асноўнымi фактамі бiяграфіі Ігара Лучанка, Уладзіміра Карызны. Яна ж праспявала акапэльна песню “Гудчык”, чытала вершы, потым прадстаўляла гледачам артыстаў, што выступалі. Дарэчы, ахвочых праспяваць цудоўныя, меладычныя песні, што адразу западаюць у душу, было вельмі шмат. Гурт беларускай народнай песні “Купалiнка” выканаў “Польку беларускую”, харавая капэла “Спадчына” — “Зорачка мая” і “Дом, дзе мы радзiлiся”.

Потым вакальна-iнструментальны ансамбль “Пралескі” спяваў “Азёры дабрыйнi” і “Спатканне”, а сяброўка таварыства “Уздым” Зiнаiда Сiлiна акапэльна — песню “Люблю цябе, Белая Русь!”. Даўгаўпiлскі бард Вiталь Мiхайлоўскі праспяваў “Майскі вальс”; а танцавальны гурт “Лянок” прысвяцiў юбілярам новы танец.

Мiлагучныя вершы Уладзіміра Карызны чыталі Марыя Памецька, Iна Валюшка. Лiлiя Воранава напрыканцы прачытала верш Нагастасі Сазанкавай, прысвечаны Ігару Лучанку. Цёплымi ўспамiнамі пра знакамiтага кампазітара падзялiлася кіраўніца “Спадчыны” Янiна Юзэфовiч: яна ж калiсьцi была ягонай вучанцай. Дарэчы, вучанцай Уладзіміра Карызны была й Тэрэса Паўлава, якая спявае ў “Купалiнцы”. Яна таксама даслала вiншаванне сваёму настаўнiку.

Напрыканцы вечарыны былі зачытаны сардэчныя, шчырыя вiншаваннi для юбіляраў ад iмя Цэнтра беларускай культуры і Беларускага таварыства “Уздым”. Цяпер яны адпраўлены ў Беларусь на iмя Ігара Лучанка і Уладзіміра Карызны.

Марыя Памецька,
г. Даўгаўпiлс

Ад рэдакцыі. Нашы сябры з Даўгаўпiлса пераслалі ў рэдакцыю таксама і вiншавальныя тэксты з подпісам “З павагай — беларусы Даўгаўпiлса”, накіраваныя ў Саюз кампазітараў ды Саюз пiсьменнiкаў Беларусі, бо асабісты адрасы юбіляраў яны не ведаюць. “Цэнтр беларускай культуры і культурна-асветніцкае таварыства “Уздым” з латвійскага горада Даўгаўпiлса выказваюць Вам сваю павагу і шчыра вiншуюць з 80-гадовым юбілеем! — гаворыцца ў вiншаваннi на iмя Ігара Мiкалаевiча. — У нас ёсць тры пеўчыя калектывы, якія добра ведаюць і з вялiкiм задавальненнем спяваюць Вашы чароўныя песнi. Дарэчы, кіруе адным з iх, харавой капэлай “Спадчына”, Ваша былая вучанца Янiна Юзэфовiч, якая перадае Вам сардэчнае

прывiтанне. Вялiкi дзякуй за Вашы мiлагучныя песнi і цудоўную музыку, за талент, за Вашу любоў да Бацькаўшчыны! Ад усяго сэрца жадаем Вам, Ігар Мiкалаевiч, моцнага здароўя, плённай працы і новых песень, дабрабыту і творчага натхнення!”

У вiншаваннi на iмя Уладзіміра Іванавiча гаворыцца, што “беларускія пеўчыя калектывы Даўгаўпiлса захапляюцца Вашай творчасцю і з радасцю выконваюць Вашы пранiклiвыя, лiрычныя песнi. Яны заўсёды кранаюць душы як спевакоў, так і слухачоў, прычым — на розных сцэнічных пляцоўках. Таму што яны прасякнуты вашай любоўю да сваёй мiлай, роднай сэрцу Бацькаўшчыны. Мы спяваем Вашы песнi ды будзем спяваць і надалей не толькі ў Беларусі, але і далёка за яе межамі. Дарэ-

чы, Ваша былая вучанца Тэрэса Скур’ят (цяпер Паўлава) спявае ў нашым ансамблі беларускай народнай песні “Купалiнка”, дасылае Вам сардэчнае прывiтанне”.

Падаецца нам, што сёлета і ў iншых беларускіх суполках свету ёсць добрая нагода звярнуцца да творчасцi слынных землякоў. Напiшыце нам, калi ласка, ci гучаць iх творы на вашых вечарынах, сустрэчах, у коле сяброў. Падзялiцеся ўспамiнамі: дзе і як далёка за межамі Айчыны ci то ў беларускай глыбiнцы наталiлася вы з крыніцi сонечнай творчасцi Ігара Лучанка ды Уладзіміра Карызны. А можа дзе слухалі ў замежжы вiртуозныя выступленнi вялянчалiста Івана Карызны, унука знакамiтага паэта? Чакаем ад вас вестак, паважаныя сябры!

МАРШРУТАМІ ЛЕТА

Да бабулечкі ў госці

У дзiячыяй бiблiятэкі № 12, што ў Тальяцi, сталі ўжо традыцыйнымi сустрэчамi юных чытачоў з таленавітай беларускай бабуляй Людмiлай Дзёмiнай

Дзверы бiблiятэкі, вядома ж, круглы год расчынены для юных чытачоў. Але ёсць асабiвы дзень, калi там ладзiцца душэўныя сустрэчы з вясёлай, дасцiпнай, таленавітай беларускай бабуляй: Людмiлай Іванавунай Дзёмiнай. І кожная такая сустрэчка пакаiдае, пэўна, у юных сэрцах нейкую новую цікавую згадку пра Беларусь. Гэта можа быць знамства з паэтамі ci кампазітарами, з апаваданамi беларускіх пiсьменнiкаў, вiдафiльмыя паводле беларускіх казак. Праходзiлi таксама і майстар-класы па вырабе кветкi-васiлькa, былі знаёмствы

з беларускімі словамі, з iх вымаўленнем і значэннем.

А нядаўна, гэтым летам, у бiблiятэку завіталі выхаванцы з летняга лагера. Там iх чакала не толькi чытанне апавадання Канстанцiна Паўстоўскага “Прыгоды жука-насарога”, але і песнi ў выкананнi ўдзельнiкаў народнага ансамбля “Купалiнка”. Так супала, што сустрэчка праходзiла 22 чэрвеня — у дзень пачатку Вялiкай Айчыннай вайны, дзень памяцi і смутку. Людмiла Іванавуна расказала дзецям, як Беларусь першаю прыняла ўдар ворага, яны даведаліся пра абаронцаў-героўў Брэсцкай крэпасцi, паглядзелi вiдафiльм. Потым яшчэ паслухалi песнi “Вечар на рэйдзе”, “Плача белая бяроза”, “Крыніца”, “Да цябе, Беларусі!”. Усе былі пад уражаннем, нават не варушыліся. А

Людміла Дзёміна і гурт “Купалінка” ў бібліятэцы з дзецьмі

потым — апладысменты. Такія простыя, даступныя ўрокі па гісторыі, мяркую, вельмі патрэбны дзецям.

Праца нашай Мясцовай грамадскай арганiзацыі “Беларуская нацыянальна-культурная аўтаномія “Нёман” гарадской акругі Тальяцi” скiраваная не толь-

кі на зберажэнне й пашырэнне на Волзе беларускіх традыцый — мы абуджам у дзiцей, моладзi цiкаўнасць да цудоўнай краiны пад назвай Беларусь.

Сяргей Шылкiн,
намеснік старшыні праўлення суполкі “Нёман” па працы з моладдзю

РАЗАМ

Купальскія агні ля Тракая

У чарговы, 21-ы раз Згуртаванне беларускіх грамадскіх арганізацый Літвы падтрымала даўнюю традыцыю: разам з гасцямі святкавалі мы Купалле

Пабывалі мы на прыгожым Купаллі, што ладзілася ў маляўнічым кутку пры возеры недалёк ад Тракая (раней тое месца называлася па-беларуску: Трокі. — Рэд.) Шаноўныя, таленавітыя людзі на свята сабраліся. Купальцаў там вітаў Надзвычайны і Паўнамоцны Амбуладар Беларусі ў Літве Аляксандр Міхайлавіч Кароль. А шматгадовыя вядучыя свята Сяргей ды Вольга Шабадалавы запрасілі на сцэну таксама й ганаровых гасцей з Даўгапілса: дырэктарку Цэнтра беларускай культуры й старшыню таварыства “Уздэм” Жанну Раманоўскую, сябра Саюза пісьменнікаў Беларусі Станіслава Валодзьку. Гасці шчыра дзякавалі сябрам за плённую супрацу ды выказалі спадзяванне, што добрыя стасункі будуць мець працяг. А Станіслаў прачытаў яшчэ й свой верш “Ты мая Купалінка”.

Затым на свяце выступалі вакальны гурт “Раніца” з Салечнікаў (мастацкі кіраўнік Францішак Мішкевіч), ансамбль беларускай песні “Світанак” (мастацкая кіраўніца Алена Пішчыкене) і фальклорны гурт “Сузор’е” (мастацкая кіраўніца Ніна Мельнікава) з Вісагінаса, саліст Сяргей Шабадалаў і вакальны гурт з Мінска “Беларускі гасцінец” (мастацкая

кіраўніца Ларыса Красна). Сярод многіх беларускіх народных і аўтарскіх песен гучалі й “Зязюля”, “Касцёр для дваіх” і “Беларускі дом” — кампазітараў Аляксандра Рудзкі і Альберта Белуса на словы Станіслава Валодзькі.

Весяліліся мы ўсе ў народных гульнях і карагодах. Такія імпрэзы, безумоўна, вельмі спрыяюць пашырэнню беларускіх народных традыцый па свеце. Заслугоўае вялікай павяг творчая, у добрых талакоўскіх традыцый праца сяброў-беларусаў з Літвы. Мяркуем, варта каштоўны досвед пераймаць і беларусам з іншых краін. Бо Купалле на ўлонні прыроды — гэта непаўторна, незабыўна. Гэта ўмацоўвае і дух, і здароўе цела, і стасункі між аднадумцамі, што паважваюць беларускія традыцыі, культуру, мову.

У Купаллі пад Тракаем-2018 паўдзельнічалі дэлегацыі ад розных беларускіх суполак Літвы ды іх кіраўнікі: каардынатар Беларускага культурнага цэнтра “Крок” (Вісагінас) Алег Давідзюк, дырэктарка Беларускага культурнага цэнтра “Раніца” (Салечнікі) Рэгіна Дзьмухаўская, старшыня Пабрадскай філіі клуба “Сябрына” Марыя Рабовіч, старшыня Таварыства беларусаў Швян-

Прыгожае Купалле святкуюць ля Тракая. Прыгожыя і самі купальцы!

чонскага раёна Алег Сусвіла, старшыня Беларускай суполкі “Надзея” Варэнскага раёна Іван Саковіч, дырэктар Віленскай беларускай гімназіі імя Францыска Скарыны Дыяна Стахновіч.

Пасля заходу сонца ўсе мы любаваліся цудоўным феерверкам пасярод возера: у гонар беларускага Купалля.

Вольга Відзівіч
Літва

ТРАДЫЦЫ

Вянкі ў Прыморскім парку

У святочнай канцэртнай праграме “Ад Ліга да Купалля”, што ладзілася ў Ліепай, паўдзельнічалі актывісты Беларускай суполкі “Мара”

Беларускае Купалле ў латышскім горадзе Ліепая ў “чыстым выглядзе” не святкуецца. Ды ўсё ж у прадаўняй веры нашых продкаў моцныя карані, а якраз Купалле ёсць яркім водблескам той магутнай культуры. Калі суботнім вечарам 7 ліпеня ў Ліепай ў Прыморскім парку ладзілася праграма “Ад Ліга да Купалля” — а гэта былі сімвалічныя абрады, вяселья народны гульні, а таксама канцэртныя нумары — то сярод ліепайчан было шмат і мясцовых беларусаў. На свяце выступалі ансамбль Беларускай песні “Паўлінка” Ліепайскай беларускай суполкі “Мара”. Гучалі ў парку песні на латышскай і беларускай мовах: пра жыццё, каханне, прыроду. Акрамя музычнага прадстаўлення, можна было пабачыць некаторыя беларускія абрады, карагоды з народных традыцый святкавання Купалля. Многія падключалі да такіх дзеяў, удзельнічалі ў конкурсах. Напрыклад, дзяўчат і жанчын запрасілі зваіць вянкi з травы, кідаць іх у ваду. Мы вадзілі карагод

Тамара Шульцэ (у цэнтры) з сяброўкамі з “Паўлінкі”

вакол Лебядзінай сажалкі, а таксама завязвалі стужачкі жаданняў на дрэва, яшчэ апырсквалі адзін аднаго вадою.

Прадстаўніца Ліепайскай украінскай суполкі “Світанак” Рыма Думбаева потым казала мне, што актывісты суполкі “Мара” стварылі для гледачоў прыгожае свята з нацыянальна-навыкальным каларытам. Спадбалася ёй ідэя: уключыць у канцэртную праграму й некаторыя Купальскія абрады, звязаныя з вадою, травою, ваджэннем карагодаў. Варта дадаць, што сцэнарыст

Да Купальскіх традыцый беларусы далучаюцца змалку

а сама Жанна вяла канцэрт і запрашала ўсіх да ўдзелу з астраўка Лебядзінай сажалкі — гэткай умоўнай сцэны, якой там няма...

Суботнія вечары ў Прыморскім парку, якія ладзіць Упраўленне культуры Ліепайскай думы ў летнія месяцы, праходзяць з 2012 года па ініцыятыве прадстаўнікоў самакіравання ды арганізацый этнаменшасцяў. На вечарах выступаюць гурты з этнасуполак, мясцовыя музыкі. Сёлета гасцей і жыхароў Ліепай радуюць культурныя й фальклорныя гурты беларускага, а таксама нямецкага, рускага, польскага, літоўскага і ўкраінскага таварыстваў, латышскі музыка Нормунд Карпіч.

На фотаздымку, які дасылаю, мы бачым удзельніц свята, гэта Ірына Бяляева, Раіса Дзямешка, Тамара Шульцэ, Тацыяна Данілюк, Людміла Жунда. Удзельніцы гурта “Паўлінка” — гэта Ірына, Раіса, Тацыяна і Людміла. У самім гурце, дарэчы, спяваюць яшчэ 3 жанчыны і 3 мужчыны. А Тамара Шульцэ — гэта старшыня нашай суполкі “Мара”, у ансамблі яна пакуль не спявае.

Анжэла Фаміна, г. Ліепая

КАРАНЫ

Гэтым жніўнем у Бычках

На Вушаччыне, дзе зберагаецца памяць пра земляка-пісьменніка Васіля Быкава, пройдзе моладзевы летнік

Родныя мясціны знакамiтых твораў, як вядома, здольныя падказаць патаемныя коды для тых, хто жадае лепш разумець іх творчасць, глыбей пранікаць у вобразны свет, імі створаны. У інтэрнэце можна знайсці невялічкі відэазапіс выступлення сясстры Васіля Быкава. У 2016-м, калі на радзіме класіка ладзілася імпрэза ў гонар чарговых яго ўгодкаў (нарэдзіўся пісьменнік 19 чэрвеня 1924 года ў вёсцы Бычкі, што на Вушаччыне), Валянціна Уладзіміраўна звярнулася да грамады са словамі ўдзячнасці за тое, што людзі збіраюцца на сядзібе Васіля Быкава, успамінаюць яе брата. Яна памерла 4 ліпеня, трохі не дзякуйшы да 90-годдзя.

У Бычкі, як кажуць, незрастае народная сцэжка. Вось і 14-19 жніўня, ёсць абвестка ў нэце, у Бычках пройдзе моладзевы летнік “Брэнд Беларускай культуры”. Яго ўдзельнікі змогуць суміясыць адпачынак, нефармальнае навучанне на свежым паветры й працу па ўладкаванні тэрыторыі каля дома-музея пісьменніка. Жыць клопцы й дзяўчаты будуць у намітах на тэрыторыі сядзібы.

Рыгор Гарэшка

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Пра што расказала “Дзянніца”

100 гадоў таму ў Маскве адкрыўся Беларускі Народны Універсітэт.

Па сутнасці, тая падзея абумовіла далейшае развіццё вышэйшай адукацыі ў Беларусі.

Мяркую, не ўсе ведаюць гэтую цікавую старонку нашай гісторыі: што адкрыццё Беларускага ўніверсітэта адбылося 11 ліпеня 1918 года ў Маскве. Чаму так? Бо на той трывожны час Мінск, як і амаль уся тэрыторыя Беларусі, знаходзіўся пад нямецкай акупацыяй: людзі старэйшага веку гаварылі-ўспаміналі тое гора як “першыя немцы”. А былі й другія, на пачатку 40-х. Дык вось, 11 ліпеня ў памяшканні Маскоўскага Педагагічнага інстытута імя Паўла Шалапуціна адбыўся не толькі ўрачысты сход з нагоды адкрыцця Універсітэта, на якім выступалі загадчык культурна-асветнага аддзела Беларускага нацыянальнага камісарыята Фёдар Турук, але і першыя лекцыі. Прычым вядома, што былі гэты лекцыі на раннім перыядзе гісторыі Беларусі, прачытаных прафесарам Уладзімірам Пічэтам. Пра тое і цяпер можна прачытаць на старонках газеты “Дзянніца”, што была на той час афіцыйным органам Беларускага нацыянальнага камісарыята.

Варта згадаць, што пытанне аб стварэнні Беларускага ўніверсітэта востра паўстала напярканцы 1917 года, пасля I Усебеларускага З’езду. Бо на тым з’ездзе знакаміты беларускі навуковец Яўхім Карскі выказаўся за неабходнасць яго стварэння. Тым пытаннем, як сведчаць дакументы, у далейшым актыўна займаўся нават ва ўмовах ваенных дзеянняў Кабінет Міністраў Беларускай Народнай Рэспублікі. А Народны сакратар асветы Аркадзь Смоліч сабраў рабочую групу, што занялася стварэннем Беларускага ўніверсітэта. Камісія працавала ўсю вясну і лета 1918 года ў Мінску, ды завяршыць працу, атрымаць хоць які вынік не здолела.

Тым часам больш паспяхова рухаўся альтэрнатыўны праект: адкрыцця Беларускага ўніверсітэта ў Маскве. Справа ў тым, што Масква была на той момант цэнтрам палітычнага, культурна-асветніцкага жыцця, туды эмігравалі многія вядомыя навукоўцы, у тым ліку і беларускія. Там жа, у Маскве, быў тады сфармаваны Беларускі Нацыянальны Камісарыят (Белнацкам), а пры ім — культурна-асветніцкі аддзел.

Яшчэ вясной 1918-га на старонках “Дзянніцы” былі змешчаныя заклікі да стварэння ўніверсітэта. Скажам, у № 16 газеты ад 22 чэрвеня можна прачытаць: “Культурна-асветніцкі аддзел Беларускага Нацыянальнага Камісарыята адкрывае ў горадзе Маскве 1 ліпеня н.с. беларускі народны ўні-

Навуковец Яўхім Карскі (злева), першы рэктар БДУ Уладзімір Пічэта, Народны сакратар асветы Аркадзь Смоліч

версітэт. На летнім семестры (з 1 ліпеня па 1 верасня) будуць прачытаныя цыклы лекцый па пытаннях: 1) беларусказнаўства (мова і літаратура беларусаў, гісторыя беларускага народа, бел. этнаграфія і геаграфія, народная гападарка Бел., гісторыя нацыянальнага і рэвалюцыйнага руху ў Бел. і т. п.). 2) Сацыяльна-палітычных... 3) Агульнапедагагічных... 4) Прыродазнаўчых (філасофія, прыродазнаўства, асновы астраноміі, геалогія, біялогія і інш.). У лік студэнтаў прымаюцца: 1) Настаўнікі і настаўніцы народнай і сярэдняй школы Беларусі. 2) Прадстаўнікі ад аддзелаў народнай адукацыі пры саветах Р. і С. Дэпутатаў Беларусі. 3) Члены беларускіх культурна-асветных арганізацый, а таксама ўсе асобы, якія цікавяцца беларускай народнасцю і культурай. Заняткі будуць праходзіць штодня, у вярочны гадзіны (не менш за 4 гадзіны ў дзень). Слуханне лекцый бясплатнае”.

Універсітэт быў адкрыты з невялікім спазненнем: 11 ліпеня. Аднак навуцальны працэс цалкам паспяхова пачаўся. Хоць гэты ўніверсітэт не меў уласнага будынка, паўнаўтарскага кадравага і метадычнага забеспячэння, тым не менш сваю дзейнасць ён распачаў. З падобных лакальна прачытаных, але пры тым сістэмна зладжаных курсаў і пачыналася, дарэчы, праца большасці еўрапейскіх універсітэтаў. Аднак тая дата сёння афіцыйна не лічыцца датай заснавання БДУ. Хоць у гэты ж дзень, але праз тры гады — 11 ліпеня 1921 года — у Клубе Карла Маркса (сёння — Купалаўскі тэатр) было праведзена “ўрачыстае пасяджэнне, прысвечанае адкрыццю Беларускага Дзяржаўнага Універсітэта”.

Пасля абвяшчэння ССРБ 1 студзеня 1919 года цалкам выдавочным было меркаваць, што Беларускі ўніверсітэт павінен сваю дзейнасць праводзіць у Мінску — сталіцы адпаведнай рэ-

спублікі. Аднам з першых дэкрэтаў рабоча-сялянскіх і салдацкіх дэпутатаў БССР было прынята рашэнне ад 25 лютага 1919 года аб стварэнні Беларускага ўніверсітэта. І ў 1919-м універсітэт сапраўды распачаў сваю дзейнасць у Мінску: былі вылучаны грошы, будынак, пачалі функцыянаваць курсы. Аднак чамусьці і гэтая дата сёння не лічыцца днём заснавання ўніверсітэта...

Паўнаўтарскае заняткі першага курса ва ўніверсітэце пачаліся толькі 31 кастрычніка 1921 года. Менавіта гэты (і папярэдні яму) дзень сёння прынята лічыць днём нараджэння БДУ. Для нас жа некалькі дзівуна, што пры тым забываецца або зусім не ўспамінаецца больш ранні перыяд дзейнасці ўніверсітэта. Пры тым лёгка ўбачыць самую неспарэдную ўзаема сувязь Беларускага Народнага Універсітэта і БДУ. Заснавальнікамі гэтай установы былі беларускія большавікі, якія ў 1918-м канцэнтраваліся ў Маскве, а пасля сваёй сталіцай абралі Мінск.

Як у 1918, так і ў 1919 і 1921 гадах стварэнне ўніверсітэта цалкам праходзіла пад кантролем уладаў з Масквы. І большасць выкладчыкаў БДУ першых гадоў яго дзейнасці пераехалі ў Мінск з Масквы. Прафесар Уладзімір Пічэта, які чытаў лекцыі ў першы дзень працы ўніверсітэта ў Маскве, у далейшым стаў першым рэктарам БДУ, а Фёдар Турук стаў членам першага Праўлення БДУ.

Такім чынам, 100 гадоў таму быў зроблены важны крок у гісторыі вышэйшай адукацыі Беларусі: заснаваны Беларускі Народны Універсітэт. Ён у далейшым трансфармаваўся ў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт — галоўны ўніверсітэт нашай краіны.

Алесь Суша, намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі

Будынак былога Педінстытута імя Паўла Шалапуціна ў Маскве

Актывісты ІТБК імя Яна Чэрскага з “Поясам сяброўства”

ФАРБЫ СВЯТА

“Пояс дружбы” ў Іркуцку

Сябры Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага, мясцовага Моладзевага клуба “Крывічы” — частая ўдзельнікі масавых гарадскіх мерапрыемстваў

Спявае Аляксандра Лабар

сама гульні, выставы, майстар-класы ад нацыянальна-культурных цэнтраў, фестываль творчасці “Іркуцкі Арбат”, вялікі канцэрт. Ад нашага ІТБК на кірмашы былі працы таленавітых ганчароў Ганны і Аляксея Кухтаў. Беларусы прадставілі яшчэ свой іван-чай збору 2017-га: у ім ёсць лясныя ягады, лісце парэчак, малі-

розныя ёсць магчымасці ў беларускіх суполак замежжа, каб правяць сябе, пашыраць у тым месцы, дзе жывуць суплячкі, родную культуру. Сябры Іркуцкага таварыства беларускай культуры імя Яна Чэрскага (ІТБК) ужо традыцыйна ўдзельнічаюць, напрыклад, у святкаванні Дня Расіі. 12 чэрвеня ў Іркуцку на ўрачыстасць каля Палаца спорту сабралася шмат людзей, у тым ліку й прадстаўнікі нацыянальных цэнтраў, творчых калектываў. Вялікай калонай выстраіліся прадстаўнікі 19 нацыянальна-культурных цэнтраў, і беларусы ў тым ліку. Пасля мітыngu шэцце рушыла па гарадзе. Сэлега ўпершыню да шэсця далучыліся і сябры беларускага Моладзевага клуба “Крывічы”.

Звычайна прадстаўнікі нацыянальна-культурных цэнтраў рэгіёна ў гэты дзень нясуць “Пояс дружбы”, які сімвалізуе мір і роўнасць. Быў на свяце і беларускі “Пояс сяброўства”. “Для Расіі, з яе разнастайнасцю моў, традыцый, народаў і культур, пытанні нацыянальнасці вельмі важныя, — лічыць Алена Сіпакова, стар-

шыня ІТБК. — А грамадзянская, міжнацыянальная згода — гэта найгалоўная ўмова самога існавання вялікай краіны. Аднак у гэтай справе пачынаць трэба кожнаму — з павагі да свайго роду, традыцый сваіх продкаў. Трэба навучыцца любіць сваё, і беларусам у тым ліку, тды моцнай будзе Расія. Бо як, напрыклад, можна цаніць, паважаць традыцыі народаў іншых, калі ты і сваіх не ведаеш?”

Іркуцк — горад шматнацыянальны: прадстаўнікі звыш 130 нацыянальнасцяў тут жывуць з павагай да розных культур, а канфлікты на так званай нацыянальнай глебе — вельмі рэдкія. Мы ўсе розныя на сваіх родных каранях, але нас аб’ядноўвае Расія, у якой зліліся-пераплаліся лёсы многіх народаў. Паважаючы традыцыі продкаў, мы адчуваем і ведаем: краіна ў нас тут адна, і руская мова для нас агульная.

У святочную праграму Дня Расіі прыгожа ўпісаліся 8-ы Фестываль нацыянальнай культур, 10-ы Байкальскі кірмаш нацыянальных рамястваў. Былі так-

ны, яшчэ чабор, тавалга (па-беларуску вятроўнік) і нават трэшкі ігліцы.

У канцэртнай праграме 15-гадовага Аляксандра Лабар выканала цудоўную песню з рэпертуару Алены Ланскоі “Васільковае неба”: яна пра Беларусь, дом, Радзіму. Аляксандра ў нас — з новых сяброў суполкі: яе сям’я два гады таму пераехала на жыхарства ў Іркуцк з горада Крычава, што на Магілёўшчыне. Таленавітая дзяўчына-беларуска цяпер з задавальненнем прадстаўляе ІТБК на розных імпрэзах.

А як хораша прайшоў наш майстар-клас па народных танцах! Актывісты з моладзевай секцыі ІТБК, удзельнікі шэсця, вырашылі паўтарыць беларускія танцы напярэдадні Куपालля, і гараджане многія далучыліся! У выніку было ўсім цікава ды карысна. Так і прайшоў той незабыўны, гарачы, сонечны, насычаны дзень для беларусаў Іркуцку: мы ўславілі нашу Беларусь, а іркуцян пазнаемлілі з беларускай культурай.

Марыя Лойка, г. Іркуцк

СУСТРЭЧЫ

Сабрала разам нас любоў

Фотавыстава Сяргея Плахава “Планета Беларусь”, а таксама беларускія песні ўпрыгожылі ўрачыстасць, што праводзілі ў Сімферопалі беларусы Крима

Гэты дзень — 2 ліпеня — зусім не выпадкова быў абраны для адкрыцця фотавыставы ў Крымскай рэспубліканскай універсальнай навуковай бібліятэцы імя Івана Франка ў Сімферопалі. Яркія, аптымістычныя па настроі фотатворы Сяргея Плахава, падавалася мне, нібы асвятлілі мажорным каларытам сустрэчу землякоў, прымеркаваную да Дня Незалежнасці Беларусі, 74-й гадавіны яе вызвалення ад фашызму.

Удзельнікаў урачыстасці вітала дэпутат Дзярждумы Федэральнага саходу Расіі Святалана Саўчанка. Выступалі таксама дэпутаты Дзяржсавета Рэспублікі Крым Анатоль Жылін і Наталія Лантух, намеснік дырэктара Крымспартрыцэнтра Валерый Ільчоў, старшыня Рэгіянальнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Крима” Раман Чагрынец. Пасля эмацыйнай прамовы Дзіна Шаўчэнка, галоўны рэдактар часопіса “Крым — Беларусь”, падарыла часопісы дэпутату Дзярждумы Святлане Саўчанцы. Беларусь вынішавалі й кіраўнікі рускай, украінскай ды карэйскай абшчын Крымскага паўострава.

Нашы суплячменнікі сабраліся на ўрачыстасць з розных гарадоў

Крыма: Еўпаторыі, Ялты, Феадосіі, Алушты, Сімферопаля. Мы, вядома ж, ведаем адзін аднаго па грамадскай працы, а пасля адкрыцця выставы, разглядаючы прыгожыя фотаздымкі з Бацькаўшчыны, было нам пра што пагаварыць. Зрэшты, некаторыя і ўважліва, падоўгу разглядалі выявы з цікавымі “адкрыццямі”: пзуна, Саргей і для сябе іх рабіў, бо назваў праект “Планета Беларусь”. Мы згадвалі пра сваю малую радзіму, спрабуючы знайсці ў фотаздымках хоць рыскі, фарбы з любімых і памятных месцаў. А нехта

СЯРГЕЙ ПЛАХА

Буслы на даху

Віталь Бартохаў і Дзіна Шаўчэнка танцуюць “Беларускую польку”

і дзяліўся ўспамінамі пра сваё дзяцінства, юнацтва ў Беларусі. Цікава, што ў многіх здымках Сяргея Плахава лоструюцца нібыта два слаі рэальнасці: сучаснасць і гістарычнае мінулае. Яны гарманічна суіснуюць. Увогуле ж фатограф глядзіць на Беларусь,

яе людзей вокам добрым. Таму і светлыя пачуцці абуджаюцца ў душах глядачоў. Некаторыя творы прымушаюць задумацца пра мінулае, сучаснасць і будучыню нашай Бацькаўшчыны. Былі нават невялікія спірчкі, у якіх паўдзельнічалі, абмяняліся меркаваннямі

Сяргей Плахаў

рускую польку” са старшыней Беларускай аўтаноміі “Крым — Беларусь” Дзінай Шаўчэнкай. І нібы лёгкі подых ветрыка пільны беларускія песні — падарунак усім ад Клуба славянскай культуры “Сяброўкі” з Феадосіі.

Па-добраму здзівіла нас геаграфія фотаздымкаў, зробленых Сяргеем Плахамым у Беларусі, на радзіме бацькі. Сам Сяргей, дарэчы, нарадзіўся і жыве ў Сімферопалі. Міркуючы па назвах твораў, сюжэтах, ён здымаў у Мінску, Лідзе, Магілёве, на рэчцы Вілі, а таксама ў Нясвіжы, Хатыні, Брэсце. Сяргей — сябар мясцовай Беларускай нацыянальна-культурнай аўтаноміі Сімферопаля “Землякі”, Рускага геаграфічнага таварыства, Нацыянальнай асацыяцыі прафесіяналаў фотайндустрыі. У экспазіцыі было больш за 40 фатаграфій, якія майстар зрабіў летась, вандруючы з сынам па Беларусі. Цяпер кіраўніцтва суполкі “Беларусы Крима” робіць захады, каб паказаць фотавыстава “Планета Беларусь” і ў іншых гарадах Крыма.

Дзіна Святлова, г. Еўпаторыя

Новыя колеры Флер'янова

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Яшчэ гаварылі мы з Вольгай Анатольеўнай пра знакамітага Яна Караля Хадкевіча — то быў вялікавы і дзяржаўны дзеяч Вялікага Княства Літоўскага: гетман вялікі літоўскі (1605) і ваявода віленскі (1616). Хоць прадстаўнік старажытнага магнацкага роду Хадкевічаў і не з мясцовых людзей родам, аднак якраз ён, гетман, валодаў Ляхавічамі ў свой час ды напрыканцы XVI стагоддзя вельмі ўмацаваў горад, пабудаваўшы там Ляхавіцкую фартэцыю — кажуць, найбуйную крэпасць у тагачаснай Рэчы Паспалітай.

З Ляхавіччыны быў, з Грушаўкі верагодней за ўсё, родам Тадэвуш Рэйтан: знакаміты патрыёт, пасол ад Наваградчыны на гістарычным вальным сойме ў Варшаве. Ён разам з папчэнікам Самуэлем Корсакам усімі сіламі адстойваў незалежнасць Бацькаўшчыны (сакавік 1773 года) перад тым, як яе цалкам паглынула Расійская імперыя. Рэйтан, дарэчы, нацыянальны герой Польшчы, і для многіх беларусаў — прыклад спраўднага патрыятызму. З Ляхавіччыны родам і Зміцер Юркевіч — мастак, гісторык, краязнаўца, кіраўнік Арт-суполкі імя Тадэвуша Рэйтана. Гаварылі й пра ўраджэнца Ляхавічаў, пісьменніка (і кантрабандыста...) Сяргея Пясецкага (найсьведомая кніга яго — “Кяханак Вялікай Мядзведзіцы”). Я згадаў і ўраджэнца Жаробковічаў, кандыдата філалагічных навук Генадзя Праневіча, вучня Алега Лойкі. Генадзь плённа працаваў у Брэсце, адным з ягоных навуковых зацікаўленняў быў пошук аргументаў на карысць таго, што аўтарам “Слова пра паход Ігаравы” мог быць святы Кірыла Тураўскі. Цікава рэалізуе свае таленты і ўраджэнца кёльскага Востраў Таціяна Бялова — у якасці кнігавядаўца. Цяпер яна — дырэктарка мінскага выдавецтва “Беловагруш”. З Ляхавіччынай спалучаны лёс і вядомага паэта, празаіка (раман “Бедна басота”) — увагуле з’ява ў сучаснай беларускай літаратуры Віктара Гардзевы: хоць родам ён з суседняга раёна, Ганцавіцкага, ды плённа працаваў і ў нашай раённай газеце.

Са слоў Вольгі Пляшэвіч я даведаўся, што цяпер яна разам з іншымі калегамі-працаўнікамі з Ляхавіцкай раённай ЦБС шукае, сістэматызуе матэрыялы пра вядомых ураджэнцаў Ляхавіччыны. Паэзію Міністр інфармацыі Аляксей Карлюкевіч, ведаючы пра мае ляхавіцкія родавыя карані, выказаў меркаванне: землякам варта б з цягам часу пераўтварыць Флер’яноўскія (Ляхавіцкія) чытанні ў краязнаўчыя — з дакладамі, навуковымі паведамленнямі. Тады, мяркую Аляксей Мікалаевіч, сам вядомы краязнаўца, можна будзе падтрымаць ініцыятыву ды выдаць матэрыялы асобным зборнікам. Што ж, ляхавіцкі мацярык — са-

праўды надзвычай каларытны, асабліва калі паглядзець шырэй, за межы рэгіёна, краіны. Таму й гэтымі нататкамі я звяртаюся да землякоў з замежжа: давайце, ляхавічане, разам клапаціцца пра тое, каб ведалі ў свеце як мага больш пра нашу малую радзіму.

Выступае Аляксей Бадак

Помніцца, нябожчык ужо Віталь Скалабан, руплівец на ніве беларушчыны, хацеў нават стварыць “Ляхавіцкае зямляцтва”, ды справа неж не пайшла. З сучаснымі інтэрнэт-тэхналогіямі, мяркую, суполку можна зрабіць віртуальнай. У прыватнасці, ра-

“Флер’яноўскія чытанні” праходзяць на свежым паветры

ённая газета “Ляхавіцкі веснік”, змяшчае ўжо Вольга Барадзіна, мяркую к’ро не адзін год шэраг найцікавых тэкстаў пра вёскі раёна, іх людзей, расказвае пра знакамітых землякоў. Скажам, пісалі калегі пра Адама Мурзіца: ураджэнец Ляхавіч лічыцца адным з найлепшых педагогаў па вакале ў краіне, ён заслужаны работнік культуры, мастацкі кіраўнік Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра.

З матэрыялаў, якія даслала мне Вольга Пляшэвіч, вынікае: у вёсцы Флер’янова, дзе ладзяцца чытанні, у параўнальна добрым стане захаваўся мемарыяльны палацава-паркавы ансамбль. “Да другой паловы XIX стагоддзя на тым месцы было чыстае поле, — удакладняе Вольга Анатольеўна. — Тыя землі перайшлі ў спадчыну Яну Отану Бохвіцу (1835–1915) ад бацькі Флар’яна, пісьменніка й філосафа, які быў, што цікава, жанаты з Паўлінай Маеўскай — роднай сястрой Барбары Маеўскай, маці Адама Міцкевіча. Сам Ян Бохвіц ма-

ладым афіцэрам расійскай арміі паўдзельнічаў у Крымскай вайне (а я раней пісаў пра ўдзел беларусаў у тых падзеях, пра Брацкія могілкі на Паўночнай стране ў Севастопалі, дзе былі пахаваны дзясяткі тысяч абаронцаў горада. — Аўт.). Пасля заканчэння вайны Ян атрымаў шырокую папулярнасць у родных мясцінах як гарачы прыхільнік скасавання прыгонніцтва. За ўдзел у нацыянальна-вызваленчым паўстанні 1863 года быў кінуты за краты ў Дынабургскую крэпасць. (Гэта ж Дзвінск, Даўгаўпілс, у якім цяпер вельмі моцная беларуская суполка. — Аўт.). Пасля году турмы быў памілаваны, пасля чаго шчыра ўзяўся за працу па узнаўленні разбураных уласных сядзіб. Спачатку пабудаваў палац непадалёку ад вёскі Вошкаўцы і назваў яго імем бацькі: Флар’янава. Калі ж заклаў новы палацава-паркавы ансамбль на рэчцы Качарэшыцы пад Баранавічамі, то назваў яго імем сваёй маці: Паўлінава”. Такому шанаванню бацькоў, які і патрыятызму, любові да родных ваколіц у яго можна й на ім павучыцца. Ян Отан Бохвіц належаў да катгорыі прадстаўнікоў лепшай беларускай інтэлігенцыі, якія жылі рэфарматарскім духам. У спад-

але вернемся на зямлю. Палац, які ацалёў у Флер’янове, будаваў Ян Отан Бохвіц: каля 1870 года. Будынак быў драўляны, узведзены на высокім падмурку, часткова аднапавярховы, часткова мансардны. З боку парку — веранда. Палац быў пад гонтавым дахам. У хуткім часе ён, пэўна, стаў цеснаватам, таму з двух бакоў зрабілі мураваныя прыбудовкі ў стылі неаготыкі. “Пасля заканчэння будоўлі ды рэканструкцыі палац меў 19 пакояў (15 на першым паверсе і 4 на другім), — удакладняе Вольга Пляшэвіч. — На другім паверсе зрабілі вялікі салон у неаготычным стылі. У палацы не было старадаўняй спадчынай мэблі, а толькі набываў у час будаўніцтва палаца. На першым паверсе акрамя бібліятэкі была яшчэ сталовая. На сценах пакояў першага і другога паверхаў вісела невялікая калекцыя малюнкаў мастакоў Арлоўскага і Фялінскага. Перад Першай сусветнай вайной частку мастацкіх твораў, літаратуры перавезлі ў Нясвіжскі палац”.

Пры будаўніцтве палаца вакол яго быў закладзены ўнікальны парк. Алея вяла да палаца ад уязной брамы, якая, на жаль, у Першую сусветную вайну была разрабавана. Дзверы брамы кайзераўцы вывезлі ў Германію: бо то была вялікая каштоўнасць. Вось бы, падумалася, знайсці! А між брамай і палацам цягнуўся газон з жывой агароджай. Пасярэдзіне газона расла вялікая ліпа. Газоны з кветкавымі клумбамі абкружалі палац з усіх бакоў.

А не толькі з-за прыгажосці выбралі на Ляхавіччыне тую мясціну для правядзен-

ня “Флер’яноўскіх чытанняў”. Вольга Пляшэвіч нагадала, што напрыканцы XIX — пачатку XX стагоддзя флер’яноўскі фальварак быў адным з асяродкаў беларуска-польскіх культурных зносін. Пры Тадэвушы Бохвіцы ў доме быў створаны летні пансіянат. Яго наведвалі вядомыя людзі: пісьменніца Эліза Ажэшкі (добрая знаёмая пана Тадэвуша), нобелеўскі лаўрэат у галіне літаратуры Уладзіслаў Рэймант, літаратурны крытык Юзаф Ка-

жэжшкі. Пасля Тадэвуша Флар’янава наследваў ягоны сын Ян Бохвіц (1894–1937), жанаты з Марыяй Гольстэн. Апошнім ж гаспадарамі маёнтка былі Другой сусветнай вайны былі блізкія родзічы Яна Бохвіца”.

Праз радавод Бохвіцаў, як праз павелічальнае шкло, можа на разглядваць важныя моманты беларускай гісторыі. Мяркую, імя Тадэвуш (згадаем Тадэвуша Рэйтана, а таксама паэму “Пан Тадэвуш” Адама Міцкевіча...) не было выпадковым у Бохвіцаў. Як і сярброўства Тадэвуша Бохвіца з Элісай Ажэшкай: яна ж таксама не засталася ўбаку ад паўстання 1863 года.

Але вернемся на зямлю. Палац, які ацалёў у Флер’янове, будаваў Ян Отан Бохвіц: каля 1870 года. Будынак быў драўляны, узведзены на высокім падмурку, часткова аднапавярховы, часткова мансардны. З боку парку — веранда. Палац быў пад гонтавым дахам. У хуткім часе ён, пэўна, стаў цеснаватам, таму з двух бакоў зрабілі мураваныя прыбудовкі ў стылі неаготыкі. “Пасля заканчэння будоўлі ды рэканструкцыі палац меў 19 пакояў (15 на першым паверсе і 4 на другім), — удакладняе Вольга Пляшэвіч. — На другім паверсе зрабілі вялікі салон у неаготычным стылі. У палацы не было старадаўняй спадчынай мэблі, а толькі набываў у час будаўніцтва палаца. На першым паверсе акрамя бібліятэкі была яшчэ сталовая. На сценах пакояў першага і другога паверхаў вісела невялікая калекцыя малюнкаў мастакоў Арлоўскага і Фялінскага. Перад Першай сусветнай вайной частку мастацкіх твораў, літаратуры перавезлі ў Нясвіжскі палац”.

Пры будаўніцтве палаца вакол яго быў закладзены ўнікальны парк. Алея вяла да палаца ад уязной брамы, якая, на жаль, у Першую сусветную вайну была разрабавана. Дзверы брамы кайзераўцы вывезлі ў Германію: бо то была вялікая каштоўнасць. Вось бы, падумалася, знайсці! А між брамай і палацам цягнуўся газон з жывой агароджай. Пасярэдзіне газона расла вялікая ліпа. Газоны з кветкавымі клумбамі абкружалі палац з усіх бакоў.

А не толькі з-за прыгажосці выбралі на Ляхавіччыне тую мясціну для правядзен-

ня “Флер’яноўскіх чытанняў”. Усе тыя людзі трапілі ў Флер’янова па запрашэнні Элізы Ажэшкі. Сама ж яна завітала на Ляхавіччыну, шукаючы летняга адпачынку. “У гэтай прыгожай вёсцы я адчуваю сябе больш моцнай, чым калі-небудзь. Вёска патанеа ў зялёных раскошных дрэвах, квітнее слупкамі касачоў і дыянамі незабудак, спявае мільёнамі галасоў, якія звяняць, шпэччуць у крышталі духмянага паветра, — пісала Эліза Ажэшкі з Флер’янова. — ...Я прагну яшчэ раз у жыцці прасвіці лета, карыстаючыся гасціннасцю панства Бохвіцаў, якія тут уладкавалі выгоды і ладны пансіянат для людзей такіх, як я, у вясковым значэнні бяздомных”.

Палац у Флер’янове

Вядома яшчэ, што ў 1909-м у Флер’янове госці ў памяць пра тое, што жылі там, пасадзілі маладыя дубкі. А дуб, пасаджаны Элісай Ажэшкай, ужо мае больш чым ста гадоў узрост.

Газета “Голас Радзімы” пісала пра карысную ініцыятыву нашых калег з газеты “Ляхавіцкі веснік”: 21 красавіка 2011 года ў Флер’янове былі пасаджаны 100 дубкоў. Той дзень і лічыцца датай нараджэння маладой дубравы. А ў памяць пра літаслон Бохвіцаў два гады таму Ляхавіцкая раённая ЦБС, райвыканкам, “Ляхавіцкі веснік” выступілі з ініцыятывай: аднавіць у Флер’янове традыцыйны сустрэч цікавых людзей, правядзення літаратурных чытанняў.

Як усё ў Флер’янове праходзіла — мы яшчэ раскажам. Я ж з Мінскага аэрапорта ўранні 16 чэрвеня праз Алясея Бадака даслаў грамадзец такую СМС-ку: “Паважаны зямляк! Перадай, калі ласка, маё вітанне ўдзельнікам Флер’яноўскіх чытанняў. Я на шляху ў Індыю. А думкамі сёння — з вамі. З павагай, Іван Ждановіч з Яцкаўшчыны”.